

Robert Vannoy, Historia ya OT, Hotuba ya 2

Ukosoaji wa Fomu - Gerhard von Rad

Review

Tulikuwa tunamzungumzia Gerhard von Rad. Nimekuwa nikijaribu kufupisha mbinu changamani ya Wellhausen kuhusu Agano la Kale na maana yake kwa mbinu changamani ya umbo la Gunkel, na kutengeneza mbinu changamani ya umbo, na kisha mtu wa tatu tuliyeanza kumtazama alikuwa Gerhard von Rad. Sasa, nimekuwa nikijaribu kufupisha nadharia changamano ambayo von Rad aliitengeneza kwa kutumia mapendekezo matatu. Nimewapa mawili ya kwanza katika saa ya mwisho ya darasa, nataka kuwapa ya tatu alasiri hii. Lakini hebu tupitie kwa ufupi mawili ya kwanza ili kujipanga upya.

1. "Kauli za Imani" Simama Nyuma ya Heksateuki kwa Ujumla—Credo Kumb 26:5ff 2. Heksateuki ni Mkusanyiko wa Nyenzo Mbalimbali Ambazo Zimebadilishwa hadi Umbo la Sasa Chini ya Mwongozo wa Credo³. Heksateuki kwa Ujumla, lazima ieleweke kama *Gattung/sitz im leben*.

Kwanza, von Rad anasema anachokiita, "kauli za imani" zinasimama nyuma ya Hexateuch kwa ujumla. Anadai kwamba vipengele vikuu vya historia ya *wokovu* vilifupishwa katika Credo katika Kumbukumbu la Torati 26:5 na inayofuata. Pili, Hexateuch ni mkusanyiko wa nyenzo mbalimbali, ambazo zimebadilishwa hadi umbo la sasa chini ya mwongozo wa Credo. Nilitumia baadhi ya nukuu kutoka kwa baadhi ya maandishi yake kuelezea mambo hayo mawili. Tatu, Hexateuch kwa ujumla, kwa mujibu wa utafiti wa Gunkel, lazima ieleweke kama *gattung*. Alichunguza umbo hilo kwa kina. Kwa njia hii, *sitz im leben* ya hatua za mwanzo zinazowakilishwa na kauli ya imani zinaweza kutambuliwa. Unaweza kuona, kutokana na kauli hiyo kwamba von Rad anasonga katika utamaduni ulioanzishwa na Hermann Gunkel katika istilahi yake ya *gattung* au aina za fasihi na *sitz im leben*, ambayo hutenganisha aina za hali zinazozalisha kila aina au aina maalum ya fasihi. von Rad anataka kuwasilisha

Heksateuki kwa ujumla, mwili mzima wa nyenzo, ili kuunda uchunguzi muhimu , na kuichukulia yote kama *gattung* , na kubaini ni nini *sitz im leben* yake katika hatua zake za mwanzo.

A. Fafanua Hoja Hiyo ya Tatu

Sasa, acha nielezee jambo hilo la tatu kwa kusoma kutoka kwenye ukurasa wake wa 2 na 3 wa *Tatizo la Hexateuch*. Anasema "ufafanuzi tata wa wazo moja la msingi katika jengo hili kubwa" -- anazungumzia nyenzo hii kuanzia uumbaji hadi ushindi -- Hexateuch, Mwanzo hadi Yoshua. "Ufafanuzi tata wa wazo moja la msingi katika jengo hili kubwa si insha ya kwanza wala kitu ambacho kimekua kwa hiari yake kwa uwiano wa ukomavu wake wa kawaida. Badala yake, ni kitu kilichoshinikizwa hadi mipaka ya mwisho ya kile kinachowezekana na kinachoweza kusomeka. Lazima hakika kimepitia hatua za awali za maendeleo. Kwa maneno mengine, Hexateuch inaweza na kwa kweli lazima ieleweke kama inayowakilisha *gattung ambayo* tunaweza kutarajia kuweza kuitambua katika hatua za mwanzo *sitz im leben* , hali au mazingira ya utunzi, na maendeleo yanayofuata, hadi ilipofikia umbo lililopanuliwa sana ambalo sasa liko mbele yetu."

b. Kauli Zile za Imani katika Vifungu Kama vile Imani katika Kumbukumbu la Torati

26:5-9 Sasa, wacha nitoe maoni machache kuhusu muundo mzima na mbinu ambayo von Rad anatumia. Anafuata, kama nilivyosema, katika mstari wa Hermann Gunkel, kwa aina ya mbinu ya kiuhakiki. Lakini anapotoka kutoka kwa Gunkel kwa njia hii. Kumbuka tulipozungumza kuhusu Gunkel katika ukosoaji wa umbo, tukitenganisha vitengo vya hadithi, na kisha kujaribu kuvipa majina—aina yao ya fasihi au *gattung* na aina mbalimbali za lebo. Kwa von Rad, anaelekeza uchunguzi wake wa kiuhakiki kutoka kwa vitengo vya hadithi moja hadi muundo mzima wa Hexateuch. Badala ya hadithi moja moja anaangalia muundo mzima wa Hexateuch. Hiyo ndiyo anayoita kauli hizi za imani zinazosimama nyuma ya Hexateuch, kauli ya imani inayounganisha mkusanyiko wa nyenzo, vitengo vyote vya hadithi.

Sasa anapata kauli hizo za imani katika vifungu kama vile Credo katika Kumbukumbu la Torati 26:5-9. Tunaweza kuangalia hilo baada ya dakika moja kwa sababu nadhani utaona hoja anayojaribu kuitoa. Kumbukumbu la Torati 26 linatoa kanuni za kuleta sadaka ya matunda ya kwanza. Israeli wanapoingia katika nchi hiyo, huleta mavuno yao ya mazao na wanapaswa kumpa BWANA matunda ya kwanza. Katika Kumbukumbu la Torati 26, mstari wa 4 unasoma kwamba “Kuhani atakichukua kikapu mikononi mwako na kukiweka mbele ya madhabahu ya BWANA, Mungu wako, kisha utatangaza mbele za BWANA, Mungu wako.” Mambo yafuatayo yameorodheshwa katika mistari ya 5 hadi mstari wa 9, ni muhtasari mfupi wa harakati za historia kupitia Heksateuki. Hapa kuna ungamo analopaswa kufanya. "Baba yangu alikuwa Mwaramu aliyekuwa akitangatanga, akashuka Misri na watu wachache, akakaa huko, akawa taifa kubwa, lenye nguvu na wingi. Lakini Wamisri walitutendea vibaya na kututesa, wakatutia kazi ngumu. Tukamlilia BWANA, Mungu wa baba zetu, BWANA akasikia sauti yetu, akaona taabu yetu, na taabu yetu, na kuonewa kwetu. BWANA akatutoa Misri kwa mkono hodari, na mkono ulionyoshwa, kwa utisho mkuu, na kwa ishara na maajabu. Akatuleta hapa, akatupa nchi hii, nchi ijaayo maziwa na asali; na sasa naleta malimbuko ya ardhi uliyonipa, Ee BWANA."

Kwa hivyo, unaweza kusema, unapata wasifu mfupi, kuhusu matendo makuu ya Mungu, akiwaleta watu wake katika nchi kutoka kwa Ibrahimu hadi kipindi cha ushindi. Wasifu huo unafupisha mwendo wa historia katika kipindi chote. Anachosema ni kwamba kauli hizo za imani zinasimama nyuma ya Hexateuch kwa ujumla. Nyuma ya historia hii ya *wokovu* kuna nyenzo mbalimbali ambazo zimeundwa katika umbo la sasa chini ya mwongozo wa Credo hii, kama unavyoona katika Kumbukumbu la Torati 26. Anachotaka kufanya, basi, ni kuelewa, muundo wa Hexateuch kwa ujumla—aina yake ya kifasihi, hali yake, na kile anachokipata katika mazingira ya kidini na mazingira ya kukiri. Credo aina ya huyaleta yote pamoja mwishoni.

c. Uhusiano na JEDP na Swali la Mwisho la Mwanafunzi wa Kidato cha Hexateuch

: *Je, sasa wametupa JEDP na hati yoyote?*

Hapana, sivyo hata kidogo. Sasa, kuna aina kadhaa za wasifu wa historia ya Israeli unaoupata katika Agano la Kale mbali na Kumbukumbu la Torati 26. Yoshua 24:2-13 ni kitabu kingine ambacho mara nyingi hupendekezwa. Yoshua 24:2-13; Sitachukua muda kusoma hilo, lakini unaweza kuliangalia, yanafanana sana.

Nadhani ungeweza kusema anafanya kazi kwenye JEDP lakini anaifanyia kazi kwa kiwango tofauti. Kama ungeanza, ungefuata kimbinu mfuatano unaoupata kihistoria katika uundaji wa mbinu hizi. Kwa maneno mengine, ungeanza na vyanzo vya Wellhausen vya Pentateuchal vilivyopangwa katika hati mbalimbali za JEDP. Kisha ungefanya kazi na mbinu ya uhakiki ya umbo la Gunkel juu ya hayo, unaweza kusema, na kugawanya hati hizo katika vitengo vidogo vya hadithi, ili kujaribu kupenya hati ili kujua jinsi nyenzo za hati zilivyotokea kutoka mizizi ya mila simulizi. Lakini basi, kutokana na uhalali wa yote hayo, mtu kama von Rad angekuja na kusema, "Sawa, hayo yote ni mazuri, na tunaweza kufanya kazi hivyo nayo, lakini hebu tuangalie umbo la mwisho. Hivi ndivyo tulivyo mbele yetu—Mwanzo hadi Yoshua. Sasa, hebu tufanye kazi na umbo hilo la mwisho. Ni nini kinachounda umbo hilo la mwisho?" Angesema kuna aina hii ya muhtasari wa mifupa ambao ungeupata katika kauli fulani za ungambo ambazo zimeunda muundo wa harakati za vitu, kutoka kwa Ibrahimu, hadi Misri, hadi Sinai, na kisha hadi ushindi. Angesema kwamba kitu kilichosababisha muundo huo kwa ujumla ni aina hii ya usomaji wa maungamo ya ibada ya mambo haya. Sasa, sijui kama naweza kusema mengi zaidi ya hayo, lakini hakatai JEDP, anadhani.

Mhariri wa mwisho anakuwa muhimu zaidi kwa von Rad. Mhariri, tutaenda mbali zaidi na hili, tunapoangalia ukosoaji wa uhariri. Wahariri walipotea kidogo katika msisitizo wa vyanzo vya JEDP vya Wellhausen. Mhariri anakuwa muhimu zaidi baadaye na anachukua nafasi muhimu zaidi katika kukusanya vyanzo pamoja.

d. Historia & Heilsgeschichte Acha niseme mambo machache zaidi kuhusu von Rad. von Rad anatofautisha kati ya aina mbili za historia ya Israeli. Moja, anaiita *historia* —na hiyo inarejelea historia ya kisayansi. Kwa maneno mengine, hiyo inashughulikia historia kwa maana ya kile kilichotokea kweli. Na anapozungumzia historia kwa maana hiyo,

anatumia neno, *historia* . Lakini kwa mtazamo wa von Rad, unapata kidogo, kama kuna chochote, cha *historia* katika nyenzo za Agano la Kale. Anasema kwamba sehemu za Agano la Kale hazitupi *historia* , lakini zinatupa *heilsgeschichte* — historia ya wokovu. *Heilsgeschichte* kulingana na von Rad, ni "historia ya kukiri." Kwa kweli sio historia ya kile kilichotokea, lakini ni usemi wa jinsi Israeli ilivyofikiria kuhusu uhusiano wake na Mungu. *Heilsgeschichte* ni historia iliyoundwa na kubadilishwa na imani ya Israeli, kulingana na von Rad ni kitu alichoaamini, na kutoa umbo, sio lazima kitu ambacho kilitokea kweli. Ili urudi kwenye mgawanyiko huu tuliouzungumzia katika saa ya mwisho ya darasa. Kwa von Rad, historia ya Israeli kama inavyoonekana na wanahistoria wa kisasa, na historia ya kukiri ya Israeli kama ilivyoundwa na imani ya Israeli, mtazamo tunaoupata katika Agano la Kale, ni vitu viwili tofauti sana.

Ukipata mgeuko wa kuvutia. Kile ambacho von Rad anavutiwa nacho ni hiki. Hajali sana kuhusu *historia*, yaani, kile kilichotokea hasa. Anachovutiwa nacho ni *heilsgeschichte*, historia ambayo ilikuwa ujenzi wa imani ya Israeli. Acha nisome tena kwa ufupi kutoka kwa *Theolojia yake ya Agano la Kale* . Hii ni *Theolojia yake ya Agano la Kale* juzuu ya kwanza, ukurasa wa 106. Anasema “Katika hatua hii na katika mwendelezo, bila shaka tunafikiria tunapofikiria mkondo wa historia, wa yale ambayo imani ya Israeli iliyaona hivyo. Hiyo ni, wito wa mababu, ukombozi kutoka nchi ya Misri, utoaji wa nchi ya Kanaani, n.k., na sio matokeo ya usomi wa kihistoria wa kisasa na muhimu ambao imani ya Israeli haikuwa na uhusiano nao. Hii inazua tatizo gumu la kihistoria. Katika miaka 150 iliyopita usomi wa kihistoria muhimu umekusanya picha kamili ya kuvutia ya historia ya watu wa Israeli. Mchakato huu ulipoundwa, picha ya zamani ya historia ya Israeli ambayo kanisa lilikuwa limeipata na kuikubali kutoka Agano la Kale iliharibiwa kidogo kidogo. Baada ya mchakato huu, hakuna kurudi nyuma, wala bado haijafikia mwisho. Usomi wa kihistoria muhimu unaona kuwa haiwezekani kwamba Israeli yote ilikuwepo Sinai. Au kwamba Israeli ilivuka Bahari Nyekundu na kupata ushindi na kukaa kama kundi au umati. Inashikilia uongozi wa Musa uliochorwa katika mila za kitabu cha Kutoka kuwa kama 'sio ya kihistoria' kama vile Mtaalamu wa Kumbukumbu la Torati na kitabu cha Waamuzi kinachowaelezea waamuzi.” Mambo

haya yote hayakutokea kwa jinsi yalivyoelezwa katika nyenzo za Agano la Kale.

Lakini anasema, "Kwa upande mwingine, kwamba ni utafiti wa hivi karibuni kuhusu Hexateuch ambao umetangulia kushughulikia asili ngumu sana ya picha ya Agano la Kale ya historia ya kuokoa ya Yahweh na Israeli. Wasomi wanaanza hata kuruhusu"—na hapa, hii ni kauli ya kushangaza nadhani—lakini anasema, "wasomi wanaanza kuruhusu msimamo wa kisayansi wenyewe, kwa picha ya historia yetu ambayo Israeli yenyewe ilichora." Hiyo ndiyo *heilsgeschichte* anajaribu kupata msimamo wa kisayansi kwa hilo. Sio historia kwa maana halisi ya neno na maana ya kile kilichotokea, lakini anasema, "wasomi wanaanza kuruhusu msimamo wa kisayansi wenyewe kwa picha ya historia yake ambayo Israeli yenyewe ilichora, na kuichukua kama kitu cha kuvutia, kwa haki yake, ambacho kwa jinsi kilivyochorwa, kinapaswa kuzingatiwa kama mada kuu katika tathmini yetu ya kitheolojia."

e. Historia ya Kuokoa Ambayo Ilichorwa na Imani na Inafaa Kukiri katika Tabia Zaidi ya ukurasa huo, huo ni ukurasa wa 107 sasa, anasema "hivyo Heksateuki inatuonyesha picha ya historia ya kuokoa ambayo ilichorwa na imani, na ipasavyo ni ya kukiri katika tabia." Hiyo ndiyo kiini cha nadharia yake: "Historia iliyochorwa na imani, ni ya kukiri katika tabia." Vivyo hivyo kwa historia ya Kumbukumbu la Torati ambayo inaonyesha historia ya baadaye ya Israeli hadi uhamishoni—Yoshua, Waamuzi, Samweli, Wafalme—ni kitu kile kile. Kisha anatoa maoni haya. "Picha hizi mbili za historia ya Israeli ziko mbele yetu. Ile ya usomi wa kisasa wa ukosoaji"—hiyo ndiyo *historia halisi*— "na kile ambacho imani ya Israeli ilijenga" —*heilsgeschichte* "hizo mbili ziko mbele yetu na kwa sasa lazima tupatanishe wenyewe na zote mbili." Anasema itakuwa ujinga kubishana haki ya moja au nyingine kuwepo. Moja ni ya busara na isiyo na upendeleo, *historia*. Inajenga picha muhimu ya historia kama ilivyokuwa katika *historia ya Israeli*. Bila shaka, kwake hiyo ina maana kwamba picha za ushindi wa Musa hazikuwa Misri nzima.

Anasema, "shughuli nyingine inahusika kiungama na kibinafsi."-- *Heilsgeschichte*. Anasema, "uchunguzi wa kihistoria hutafuta madhumuni ya kiwango cha chini

kilichohakikishwa sana. Lakini picha ya kerygmatic huelekea kiwango cha juu cha kitheolojia. Ukweli kwamba mitazamo hii miwili ya historia ya Israeli ni tofauti sana ni mojawapo ya mizigo mikubwa zaidi ambayo huwekwa leo kutokana na usomi wa kibiblia." Anasema ni tatizo. Anaiita "mzigo." Ukweli kwamba mizigo hii miwili katika Israeli ipo—lakini anasema huwezi kukataa haki ya yoyote kati ya hiyo. Kisha anasema, "haifai kuelezea tu picha ya moja kama ya kihistoria na nyingine kama isiyo ya kihistoria." Lakini anachokipata hapa ni kwamba anajaribu kupata uhalali wa jinsi *heilsgeschichte* ilivyo ya kihistoria yenyewe, ingawa inazungumzia mambo ambayo hayakutokea.

f. Jinsi Heilsgeschichte alivyojengwa Hiyo ni kurasa 106-108, kutoka juzuu ya kwanza ya

Theolojia yake ya Agano la Kale . Hapa tena unapata wazo la jinsi anavyofanya kazi nadharia hii inayofupisha mambo haya matatu. "Ni idadi kubwa ya mila za zamani, zilizotenganishwa, za kikabila au za wenyeji. Hapo awali zilikuwa na mipaka ya sarafu katika Hexateuch au historia ya Kumbukumbu la Torati. Lakini sasa, zote zinahusiana na Israeli." Kwa maneno mengine, unapata vitengo vya hadithi vya kibinafsi vilivyochukuliwa kutoka kwa muktadha wa asili ambao labda haukuwa na uhusiano wowote na Israeli, na vinaunganishwa na moja ya vitalu hivi vya nyenzo katika usanidi mkubwa ambao husogea. Anasema huo ni mkusanyiko wa nyenzo mbalimbali zilizovutwa pamoja na Credo. Anasema, "ni hadithi ngapi za zamani, zilizotenganishwa, za kikabila ambazo hapo awali zilikuwa zimezuiliwa sana kwa sarafu zilijumuishwa katika historia ya Hexateuch au Kumbukumbu la Torati, lakini sasa zote zinahusiana na Israeli. Katika mchakato huo, mila za zamani zilizotenganishwa zimepewa marejeleo na tafsiri ambayo katika hali nyingi ilikuwa kigeni kwa maana yake ya asili. Sharti, ambalo halikuwa dhahiri kabisa, la kuingizwa kwa mila katika historia lilikuwa kwamba zote, hata zile zisizojulikana sana na ndogo za ukoo mdogo zilihusika na Israeli, na kwa hivyo zilikuwa za Israeli. Israeli ilikuwa tayari kujiona imejumuishwa katika sehemu za kitamaduni na kujumuisha, kunyonya na kurekodi uzoefu wenyewe, hapo uliorekodiwa katika picha kubwa ya historia ya Israeli. Hapa, hatimaye, tunafikia kanuni moja ya

kuunganisha ambayo mawazo ya kitheolojia ya Israeli yalijitahidi kwa heshima ambayo ilipanga nyenzo na mawazo yake. Hii ilikuwa Israeli, watu wa Mungu, ambayo hufanya kazi kama kitengo kila wakati, na ambayo Mungu hushughulika nayo kila wakati kama kitengo." Nitaacha na hili. Tunaweza kuendelea kwa muda mrefu, lakini hili tena ndilo kiini cha nadharia yake. Anasema, " ni muhimu kukumbuka tangu mwanzo, kwamba Israeli hii ambayo uwasilishaji wa historia wa Agano la Kale una mengi ya kusema, ni lengo la imani, na lengo la historia iliyojengwa kwa imani."

g. Jibu la Vannoy Sasa, wacha nitoe maoni machache. Kama nilivyosema, von Rad anadai kwamba historia ya wokovu au *heilsgeschichte* iliundwa na ujenzi wa imani ya Israeli. Sasa, unapotafakari hilo, nadhani unachopaswa kusema ni kwamba kinyume chake ni kweli. Amegeuza kila kitu chini. Weka nyuma. Imani ya Israeli ililelewa na kukua katika muktadha wa kufunuliwa kwa historia ya ukombozi. Hivi ndivyo Biblia inavyowasilisha mambo kwetu. Imani ya Israeli ilikua na kulelewa katika muktadha wa kufunuliwa kwa historia ya ukombozi. Tunachozungumzia ni uhusiano kati ya imani na historia.

h. Mfano wa Kutoka 14

Hebu tuangalie Kutoka 14 kama mfano wa hili. Kutoka 14 ni wakati Israeli walipotoka Misri, wakiwa nje jangwani, wanakuja hadi Bahari ya Shamu, na Misri inawafuata. Israeli inaogopa, na hawajui la kufanya. "BWANA akamwambia Musa," mstari wa kwanza, "Waambie wana wa Israeli warudi nyuma wakapige kambi mbele ya Pi-hahirothi, kati ya Migdoli na bahari; mtapiga kambi mbele ya Baal-sefoni, mkikabiliana nayo, karibu na bahari. Kwa maana Farao atasema kuhusu wana wa Israeli, 'Wanatangatanga katika nchi; jangwa limewafunga.' Hivyo, nitaufanya moyo wa Farao kuwa mgumu, naye atawafuata; nami nitatukuzwa kupitia Farao na jeshi lake lote, nao Wamisri watajua ya kuwa mimi ndimi BWANA." Sitasoma sura nzima, lakini sura hiyo inasema kwamba BWANA aliwapa Waisraeli njia ya kuvuka Bahari ya Shamu, kisha akawaangamiza Wamisri walipowafuata. Mwishoni mwa sura hiyo, tunasoma katika

mstari wa 29, “Waisraeli walivuka Bahari Nyekundu, na ukuta wa maji upande wao wa kulia na wa kushoto. Siku hiyo, BWANA aliwaokoa Israeli kutoka mikononi mwa Wamisri. Israeli waliwaona Wamisri wamelala wamekufa ufukweni.” Sasa unaona mstari wa 31. “Waisraeli walipoona nguvu kubwa ambayo BWANA alionyesha dhidi ya Wamisri, watu wakamcha BWANA, wakamtumaini yeye na Musa mtumishi wake.” Kwa hivyo unachokiona ni uingiliaji kati wa Mungu kwa neno na tendo, ambao huchochea mwitikio wa imani ya Israeli. Wanaitikia kile ambacho Mungu aliwapa katika historia. Anapowaokoa, wanaitikia—imani yao ni mwitikio wa hilo. Kwa hivyo nadhani tunaweza kusema, kuna mawazo mengi ambayo unaweza kufanya. Ufunuo huo wa Mungu, kwa neno na tendo, kwa neno na kwa kuingilia kati katika historia, unatangulia na kuunda msingi wa imani ya Israeli. Ufunuo wa Mungu kwa neno, kwa tendo, unatangulia na kuunda msingi wa imani. Kwa maneno mengine, imani haiumbi matukio ya historia ya kibiblia, lakini matukio ya kihistoria yanaleta mwitikio wa imani ya Israeli, hiyo ndiyo mpangilio. Mwitikio wa von Rad umeigeuza. von Rad anasema historia hii ni zao la imani ya Israeli. Ninasema kile ambacho Maandiko yanaunga mkono waziwazi, ni kwamba imani ni mwitikio wa ufunuo wa kimungu, ambapo ilikuwa kitendo kwa niaba ya Israeli katika historia.

Katika kitu kama kazi ya von Rad—sasa, hapo ndipo unapopata jambo gumu. Anachopenda ni historia ya wokovu ya *heilsgeschichte*, na anachopenda ni mafundisho ya kitheolojia, kwa hivyo anapofafanua hili, ikiwa tunaweza kuondoa nadharia yote iliyo chini yake, anachosema mara nyingi si tofauti sana na kile ambacho wewe au mimi tunganese. Ana ufahamu fulani kuhusu umuhimu wa kitheolojia kwa matukio haya anapojadili mengi kati yao. Lakini unaona, tatizo ni kwamba historia ya wokovu, *heilsgeschichte*, haina uhusiano na kile kilichotokea. Kwa hivyo, basi unauliza swali ni nini msingi wa msingi wa imani? Hii inakuwa kitambulisho cha kuwepo kwa mambo na mawazo yaliyowasilishwa. Lakini si kitu kilichojikita katika kitu ambacho kilitokea katika historia.

Nadhani unapata kile anachoacha bila kutatuliwa—anasema mitazamo hii miwili ya historia ni mzigo. Nadhani mzigo mkubwa zaidi unaowekwa kwa mwanafunzi wa

Agano la Kale leo ni kwamba ikiwa vitu hivi viwili vipo tunapaswa kujipatanisha na ukweli kwamba vipo kwa njia hiyo. Nadhani angepunguza sana kwamba *heilsgeschichte hii* ni kitu cha udanganyifu, kitu ambacho ni cha ulaghai, au kitu chochote cha aina hiyo. Nadhani angesema kwamba hii ni usemi wa imani ya Israeli, ni kitu chanya. Hivi ndivyo walivyojiona—wanachukua utamaduni kutoka kwa sehemu moja ya idadi ya watu, kabila moja, na wangetumia uzoefu huo mmoja kwa Israeli yote . Kisha inakuwa kitu kwa Israeli yote na wangeielezea kama kitu kilichojikita katika imani yao na kuijumuisha katika muundo huu wote. Angehisi kwamba ni kitu halali, si kitu ambacho ni cha ulaghai. Tuna tatizo na hilo, kwa sababu tuna wasiwasi na kilichotokea, na hakika inapotosha kilichotokea kwa sababu ni uwakilishi usio sahihi wa kilichotokea.

i. Heilsgeschichte na Imani ya Kibiblia

Nadhani katika bibliografia yako nina maandishi ya Gerhard Hasel, *Theolojia ya Agano la Kale: Masuala ya Msingi katika Mjadala wa Sasa* , toleo la tatu. 1982, ukurasa wa 100. Katika ukurasa wa 100, Gerhard Hasel anamnukuu msomi wa Ujerumani anayeitwa Frans Hesse, ambapo Hesse anasema: "Imani yetu inaishi kutokana na kile kilichotokea katika nyakati za Agano la Kale. Imani yetu inahitaji kutegemea kile ambacho kimetokea, si kile ambacho kimekiri tu kwamba kimetokea." Hiyo ni kauli nzuri; imani yetu inategemea kile ambacho kilipaswa kutokea, si kile ambacho kimekiri kwamba kimetokea.

Sasa, inashangaza kwamba Frans Hesse anatoa kauli hiyo, ambayo ni kauli nzuri sana, lakini nadhani Hesse ni mtetezi zaidi wa aina ya zamani ya ukosoaji wa vyanzo vya maandishi, sio kurudi kwenye kile kilichotokea kwa sababu anaporudi huko, kuna machache sana ya yaliyotokea yaliyosalia. Lakini nadhani anaelewa kanuni hizo waziwazi. Nadhani ni muhimu sana kuelewa hilo. Mgawanyiko wowote kati ya *historia* na *historia ya wokovu* -- historia ya wokovu -- unaharibu imani ya kibiblia. Lazima ufanye kazi na dhana moja ya ukweli katika Agano la Kale. Ni wakati tu imani imejengwa juu ya ukweli wa historia halisi, ndipo inaweza kuwa na uhalali au umuhimu wowote. Sasa, hiyo ni kanuni ya msingi nyuma ya kila kitu. Nadhani unahitaji kutafakari

juu ya hilo, na kudumisha hilo, kwa sababu kuna aina zote za mashambulizi dhidi ya wazo hilo leo, na linaweza kuondoa haraka msingi wa imani yetu ikiwa hutakuwa mwangalifu.

2. Uinjilisti wa Makubaliano Tuendeleo kwenye 2., "Uinjilisti wa Makubaliano." Maoni haya ambayo tumekuwa tukiyajadili Wellhausen, Gunkel, von Rad na nyenzo zote zilizotolewa kulingana na mbinu zao—maoni hayo hayajapingwa. Kama nilivyosema hapo awali katika saa ya mwisho ya darasa wakati wa Wellhausen, William Henry Green alikanusha nadharia za Wellhausen. Vivyo hivyo ilikuwa kweli kwa Gunkel na von Rad. Lakini licha ya hayo, utagundua leo kwamba wale ambao wamejitolea kwa kutokuwa na makosa ya kibiblia tunapokuja kwenye Agano la Kale, ni wachache sana. Nadhani unaona hata katika miaka 10-15 iliyopita, mwelekeo unaoendelea katika duru za Kiinjili kuelekea msimamo wa makubaliano zaidi kuhusiana na baadhi ya mbinu hizi. Nadhani kumekuwa na makubaliano yasiyo ya lazima katika visa kadhaa vya mashambulizi dhidi ya uaminifu wa kihistoria wa Maandiko na makubaliano katika maeneo ya mbinu ambayo tunakaribia nyenzo za kihistoria za Agano la Kale.

Sasa, unapowafikia baadhi ya wasomi wa Kiinjili ambao wanaonekana kukubaliana na baadhi ya hoja hizi, unagundua kwamba wazo kuu ambalo limekuzwa, ambalo sina hoja nalo, ni kwamba ujumbe wa msingi wa Biblia ni kumwelekeza Kristo. Hakika ningekubaliana na hilo. Kristo ndiye kiini cha Maandiko. Lakini basi kinachosemwa kuhusiana na hilo, ni kusudi la msingi na ujumbe hauathiriwi. Tunaporekebisha njia yetu ya tafsiri ya kibiblia kwa kiwango ambacho tunakataa kutokuwa na makosa kuhusiana na maelezo ya kihistoria. Kwa maneno mengine, nadharia ni kwamba unaweza kushikilia ujumbe mkuu wa Maandiko, ujumbe wa ukombozi katika Kristo, ingawa sehemu kubwa za Agano la Kale zinahitaji kufasiriwa upya, ingawa maandishi haya yanajionyesha kuwa ya kihistoria. Wangesisitiza kwamba maandishi haya yanahitaji kufasiriwa upya kwa njia ambayo ingeonyesha kuwa hayakukusudiwa kusomwa kihistoria, na kwamba matukio wanayoelezea hayakutokea kweli.

Acha nieleze hili, badala ya kuzungumza tu kinadharia. Kitabu ninachotaka kutumia kinahusu kusoma na kutafsiri Biblia. *Je, Unaelewa Unachosoma?* ni jina la kitabu cha H. M Kuitert. Kuitert ni profesa wa theolojia katika Chuo Kikuu Huria huko Amsterdam. Baadhi ya vitabu vyake vimetafsiriwa kwa Kiingereza. Alikuwa mwanafunzi wa GC Berkouwer, kisha akajiunga na kitivo cha theolojia katika Chuo Kikuu Huria. Aliandika kitabu hiki kidogo. *Je, Biblia Inaaminika Kihistoria?* Kuitert angedai kuwa mhubiri wa kiinjili— akijiwakilisha hivyo.

Kwenye ukurasa wa 14—anasema, “Ikiwa Biblia inadai kuwa neno la Mungu, je, hatungedhani kwamba kila kitu ndani yake kilitokea kama Biblia inavyoelezea?” Bila shaka jibu ni, hapana. “Kusisitiza kwamba kila kitu kilitokea kama Biblia inavyoelezea, ni kusoma Biblia vibaya kweli, au angalau kijuujuu. Ikiwa mtu atachukua yote kama rekodi halisi, lazima abadilishe maandishi. Kwa kawaida, mengi ya yaliyotokea kihalisi ni yale ambayo Biblia inasimulia, lakini baadhi ya mambo yanaripotiwa ambayo hayakutokea kama yanavyosimuliwa.” Sasa, yuko wazi sana katika jinsi anavyosema. Kisha anatoa mifano kadhaa ya mambo anayohisi ni utata ndani ya Agano la Kale.

a. Mifano ya Matatizo na Suluhisho katika Historia ya Agano la Kale 1. Kuzikwa kwa Uzia Sitaki kujadili yote, kwa sababu tunaweza kuchukua muda mwingi juu ya hilo. Yote yanajibiwa kwa urahisi. Unaweza kuchukua Biblia hii ya Masomo ya Toleo Jipya la Kimataifa na kuangalia maelezo na kupata jibu la kila moja ya haya. Lakini anasema, “Chukua mifano michache kati ya hii kutoka Agano la Kale. Mwandishi wa 1 na 2 Mambo ya Nyakati anatuambia hadithi za wafalme wa Israeli, lakini hasimulii hadithi hizo haswa kama mwandishi wa 1 na 2 Wafalme anavyosimulia. Mtu yeyote ambaye amewahi kusoma historia ya Israeli amekutana na baadhi ya tofauti hizi. Kwa mfano, kulingana na 2 Wafalme 15:7, Mfalme Uzia alizikwa pamoja na baba zake, lakini 2 Mambo ya Nyakati 26:23 inatuambia kwamba Uzia kwa sababu ya ukoma wake hakuzikwa pamoja na baba zake, bali katika kaburi kando ya kaburi lao. Kuna suluhisho kadhaa zinazowezekana hapa. Kwanza, 2 Mambo ya Nyakati 26:23 inasema, “Uzia alilala pamoja na baba zake, akazikwa karibu nao katika shamba la mazishi la wafalme,

kwa maana watu walisema, ‘Alikuwa na ukoma.’” Inawezekana kwamba 2 Wafalme 15 ilitoa marejeleo ya jumla na inarejelea kitu kile kile kama 2 Mambo ya Nyakati 26. Uwezekano wa pili unatoka kwenye maandishi ya Kiaramu ya Hekalu la Pili ambayo yalisema mifupa ya Uzia iliamishwa katika mazishi ya pili ikiruhusu marejeleo mawili yanayowezekana Mazishi yake katika sehemu tofauti.

2. Miji Iliyofanyiwa Biashara Kati ya Sulemani na Hiram

Katika 1 Wafalme 9:11 tunaambiwa Mfalme Sulemani alimpa Mfalme Hiram miji ishirini ya Israeli. Lakini katika 2 Mambo ya Nyakati 8:2, tunaona badala yake kwamba Hiram alimpa Sulemani miji hii.” Unapolinganisha maandishi hayo mawili, unaweza kuona hayazungumzii kitu kimoja. Inaonekana kuna mfuatano unaohusika. Wakati mmoja katika historia, Sulemani alimpa Hiram miji hiyo, na baadaye Hiram akairudisha au kinyume chake, Hiram akampa Sulemani na Sulemani akairudisha. Lakini anaona hilo kama utata.

3. Nani Alimuua Goliathi? Kisha kuna swali la ni nani hasa aliyemuua Goliathi, 2 Samweli 21:19 tunasoma Elhanani alimuua jitu hilo, lakini mwandishi wa 1 Mambo ya Nyakati anatuambia kulikuwa na mtu Elhanani aliyehusika na mapigano na kwamba, alimuua nduguye Goliathi. Daudi alikuwa muuaji halisi wa jitu kama tunavyojua kutoka 1 Samweli 17. Baadhi wamependekeza kwamba Elhanani ilikuwa jina lingine la Daudi ambalo lilikuwa jina lake la kiti cha enzi. Au inawezekana kwamba Goliathi alikuja kuwakilisha aina ya mtu ambaye alikuwa na ukubwa mkubwa. Kwa hivyo kuna suluhisho la tatizo hilo, lakini kuna tatizo hapo. Ni tatizo la maandishi ukiangalia marejeleo yanayohusika.

4. Hitimisho Lisilofaa la Kuitert

Lakini Kuitert, kutoka Mifano kama hii inasema, "Michoro hii inatuomba tuunde swali rahisi: ni mwandishi gani anayesimulia mambo kama yalivyotokea, mwandishi wa Wafalme, au mwandishi wa Mambo ya Nyakati? Au

je, hakuna hata moja kati ya hayo? Kwa vyovyote vile, ikiwa tunajali usahihi wa kihistoria, hatuwezi kuipata kwa waandishi wote wawili. Mambo hayangeweza kutokea kwa usahihi kama Wafalme walivyosema na kwa usahihi kama Mambo ya Nyakati yanavyosema. Kusema kwamba Biblia ni neno la Mungu hakumaanishi kwamba waandishi wote huandika mambo kama yanavyotokea."

Kwa hivyo anachofanya kinaleta utata katika 1 Wafalme na Mambo ya Nyakati. Ni sawa sana na Agano Jipya katika injili za muhtasari—nina uhakika unafahamu hilo. Kuna matatizo ya kuoanisha kauli katika injili za muhtasari. Kuna matatizo ya kuoanisha na Wafalme na Mambo ya Nyakati na Samweli, ambapo una ulinganifu. Sidhani kama matatizo haya hayawezi kutatuliwa. Kuna majibu ya kutosha kwa mambo haya . Hapa anajaribu kujenga nadharia kutokana na hilo. Sidhani kama ina msingi mzuri.

Naona wakati wetu umepita. Nataka kuendelea zaidi na hili, na kukupa wazo zuri la jinsi anavyoshughulikia baadhi ya mambo haya na uchambuzi wake. Kisha tutarudi na kuchukua C. ambayo niliiruka.

Imenakiliwa na Stephanie Eastman
Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt
Hariri ya mwisho na Rachel Ashley
Imesimuliwa tena na Ted Hildebrandt